

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unitatea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unității”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

La Constantin și Elena.

(313—1913)

Intreagă Biserica creștină serbează în estan *Centenarul al 16-lea* dela eliberarea sa de sub jugul păgânismului și dobândirea dreptului de a-și exercia liber cultul religios.

Din împrejurarea aceasta Biserica apuseană aranjază în Roma și pe airea serbări strălucite după un mare program. Se țin festivități mari, se fac iluminări și procesiuni. Credincioșii din lumea întreagă aranjează pelerinajii la Urbea eternă și se fac colecte pretotindenea, spre a putea aduna capitalul de lipsă la zidirea unei biserici monumentale pe locul memorabil, unde s'a dat păgânismului ultima lovitură decizivă de eliberare, pe termenul drept al râului Tiber, lângă puntea Milvică (azi „Ponte Molle”).

Presă catolică din toate țările scoate la lumină din negura trecutului tot felul de amintiri și lucruri vrednice, ce stau în vre-o legătură oare care cu timpurile acele și cu epoca, ce s'a creat în Istoria omenimei prin domnia împăratului Constantin cel Mare.

În chipul acesta vrea biserica să-i aducă Marelui Împărat Constantin și mamei sale Elena, cuvenitul prinos de laudă, de mulțumită și de evlavioasă aducere aminte.

Dacă mizeriile zilei și ranele adânci din cari sângerăm nu ne îngăduie să ne alăturăm cu tot sufletul nostru la frumoasele manifestații de pietate ale neamurilor mari din Apus, se cuvine totuși, ca să ne reamintim și noi și să aducem tributul nost de pietate și preamărire acelor zile mari și preavrednicilor bărbați, cari le-au creat.

Biserica Răsăritului din considerațiuni speciale, dă amintirii Marelui Împărat și mamei sale Elena o cinste și mai mare! Ea îi nu-

mără pe ambii între sfinți: „Pe Marele Îmoărat Constantin, cel prealăudat, carele s'a arătat ostaș curat al Cuvântului credinții și *întocmai cu Apostolii*, oborând în țerină chipurile idolilor“, împreună cu „mamă-sa Elena, cea de Dumnezeu înțeleptită, care a aflat lemnul Crucii cel de Vieață purtător“ și pomenirea lor o săvârșește în fiecare an la 21 Maiu vechiu (3 Iunie nou).

De astă dată, când se împlinesc chiar 16 sute de ani dela acel eveniment glorios, prin carele s'au rupt Cătușile robiei și Biserica creștină deslegată de încuietori și mântuită de întunerecul mormintelor din Catacombe, a căpătat dreptul a se bucura de lumina cea strălucitoare a zilei, — se cuvine cu îndoită râvnă să Le aducem și noi întreg prinosul laudei și preamăririi.

Se cuvine să ne reamintim în aceste zile de mari serbări, toate acele fapte și binefaceri ale Lor, prin cari Bisericii creștine i-s'a dat puțința de a trăi și a se desvolta în mijlocul obștii credincioșilor, și-a făcut loc de frunte în capitala imperiului, prin orașele însemnate ale lumii și pretotindenea, unde locuiesc oameni. În chipul acesta i-a dat puțința, de a propovedui Cuvântul adevărului, de a revărșa razele luminei cerești în mințile întunecate, și pe calea aceasta a trezi popoarele la o vieață nouă, la cultura și civilizațiunea de carea ne bucurăm cu toții.

Să aprețiem deci după cuviință multele vrednicii și opere neperitoare ale Marelui Împărat Constantin și ale mamei sale Elena. Să prăsnuim în sufletul nostru pomenirea lor binecuvântată și să-i preamărim.

*

Creștinii înainte de Constantin.

Vieața creștinilor, din cele trei veacuri dintâiu, a fost un șir lung de zile triste și de suferințe. Sf. Apostoli îndată după-ce s'au împrăștiat din Ierusalim, au avut prilej de ajuns să se convingă despre adevărătatea cuvintelor Mântuitorului: „Și vă vor batjocori pe voi și vă vor alunga“...

Suferința le-a fost partea pe pământ și moartea de martir respătata ostenelelor pentru propovăduirea adevărului și pentru luminarea neamurilor.

Asta este soarta tuturor celor ce luptă pentru idei și binele omenimei. Trebuie să sufere și să moară, dacă vreau să cucerească lumea și spusele sale să aibă vre-odată izbânda dorită.

Se poată zice, că cea mai mare parte a creștinilor din cele trei veacuri dintâiu, au purtat o mare luptă, suferind moartea de eroi ai credinții lor, în nădejdea triumfului cauzei creștinești.

Încă în cele trei decenii prime s'au pornit în potruiva lor fel de fel de prigoniri, cari au tot crescut și s'au înmulțit neîntrerupt trei sute de ani... Uneori părea că mai înceată, pentruca sub alt stăpânitor să erumpă cu o înverșunare și mai mare.

Între nesfârșitele persecuții se remarcă ca mai de frunte zece. Iară dintre cele zece, mai cumplite, mai sângeroase și mai universale au fost două: prima și ultima.

Prima persecuțiune.

Urzitorul perzeuțiunii acesteia a fost vestitul împărat roman Claudiu Nero (54—68 d. Hr.) despre care a încrestat atâta amintire tristă și rușinoasă istoria lumii. Nero a fost unul dintre tiranii cei mai barbari în sentimente. În capriciile sale extravagante vrând să împodobească Roma cu clădiri mai frumoase și să silească pe locuitori a-și ceda vetrele, a dat pe sub ascuns foc la o parte însemnată a orașului intern și ca el să scape de ori-ce prepus, a pus vina incendierii pe creștini.

Poporul cuprins de furia răzbunării, a pornit o goană și un măcel ne mai pomenit împotriva creștinilor.

Împăratul la rândul său încunjurat de curteni, benchetuind și desfătându-se din balconul locuinței sale de pe Palatin, se delecta în limbile de foc ale flacărilor și în masacrul creștinilor. Arderea a ținut o săptămână întreagă. Doria să-și poată face

o idee clară despre arderea de odinioară a Troiei și despre masacrul făcut de greci împotriva troianilor...

La poalele dealului Vatican, unde este astăzi palatul Pontificelui roman, cu biserica monumentală a Sf. Petru, de împreună cu piața cea frumoasă dinaintea ei și cu o parte a orașului din dreapta Tiberului, se aflau pe acele vremuri amfiteatrul numit „Circus Neronis“ și „Horti Agrippinae“ foarte întinse și frumoase.

Nero.

În grădinile aceste îi plăcea lui Nero să petreacă adese și să caute popularitatea cetățenilor Romei, aranjând pe seama lor diferite petreceri în circ și grădinile sale după exemplul in-

antașilor săi dela Iuliu Cesar incoace.

Aranja petreceri publice poporului roman, ca astfel să-i câștige bunăvoința și să se facă popular. Spre scopul acesta, după incendiarea Romei, nu numai arena din „Circus Maximus“ dela poala dealului Palatinul, ci și Circus Neronis de sub Vatican, cu grădinile sale moștenite dela străbună-sa s'au umplut de creștini.

Zi de zi se aduceau cete nouă de creștini, ca să fie tăiați de gladiatori, ori sfășieți de ferele sălbatice... Publicul capitalei Roma trebuia să aibă distracții cât mai multe și mai escitătoare în priveliștea durerilor și sbuciumului desperat al creștinilor...

Grădinile Agrippinei se iluminau seri de arândul cu corpuri de ale creștinilor înmuiate în rășină și apoi aprinse, ca să se servească drept făclii. Nu se pot descrie suferințele aceste.

Escelentul roman istoric „Quo vadis“

ieșit din peana măiastră a poetului polon Sinkiewicz și filmurile gătite după acela, în cinematografele orașelor mai de frunte, ne dau oarecari icoane vii despre scenele înfricoșate petrecute în Roma sub domnia acestui împărat tiran.

Cu prilegiul prigonirilor acestora au suferit moarte de martiri și capii apostolilor: Sf. Petru și Sf. Pavel. Cel dintâi răstignit pe cruce cu capul în jos, pe dealul Vatican, iară sf. Pavel decapitat în partea sudică a Romei.

Creștinii evlavioși de atunci au ridicat câte o bisericuță pe locul lor de osândă și de înmormântare. Din bisericuțele aceste s'au înălțat apoi cu vremea Basilicele monumentale de astăzi, Biserica Sfântului Petru în Vatican (spre nordvest) și la Sfântului Pavel din jos de Roma, numită afară de „muri cetății“, (fuori le mura)

Scenele prigonirii sângeroase din Roma s'au estins asupra provinciilor și s'au repetat și sub domnia împăraților următori, chiar și sub a celor mai buni, cum au fost Vespasian, Tit, Traian scl. până la începutul veacului al patrulea.

Cauzele persecuțiilor.

Drept cauze ale prigonirilor au servit multe de toate. Între aceste se pot înșira nu tocmai în locul ultim rapacitatea funcționarilor și a deregătorilor înalți, ura personală, diferite suspiciuni și pretexte joshnice iscodite de rivalii păgâni ai deregătorilor creștini, apoi învățăturile înalte și vieța nepătată ce aveau creștinii.

Cea mai mare acuză însă li-se făcea pe tema *patriotismului*.

Încă din vechile așezăminte familiari și de stat ale vechilor romani se știe, ce rol important au avut la ei totdeauna credința și ceremoniile Cultului religios.

Noțiunea de religie era strâns împreunată și identică cu cea de *patrie* și nici romanii nu-și puteau închipui, că poate să existe religie, fără iubire de patrie.

Căminul familiar și mormântul strămoșesc, erau la romani lucruri sfinte. Casa unui fiecărui roman era pentru sine și familia sa un templu, în carele slujba preotului o îndeplinea însuși capul familiei. El aducea acolo jertfe zeilor de casă (penates, lares) și zeilor publici ai statului; iară drept altare erau vatra focului și mormântul familiar, în carele se astrucău împreună toți membrii familiei.

Apoi, precum capul familiei era totodată și preotul ei, întocmai și cei ce erau puși în capul unei ginte, al unui trib, sau al statului erau din poziție și preoții mai înalți ai acelor corporațiuni, cu obligământul de a îndeplini cultul religios al statului.

Se știe apoi, că romanii nu se apucă de nici un lucru, fără ca să ceară mai înainte ajutorul zeilor, atât în cele private, cât și în ale statului. Începutul oricărei întreprinderi se făcea cu rugăciuni și jertfe publice pentru buna reușită a cauzei. De aci vedem, că la oștire tribunii, prefectii, legații, consulii și împărații îndeplineau și funcțiunile de preoți. Deci preotul suprem al statului era împăratul „Pontifex maximus“. Titlul acesta îl aveau toți împărații, precum l-au avut și Consulii mai înainte sub republică.

De altă parte împăraților Romei în virtutea atributelor de *Cesar*, *Divus* și *Augustus* ce purtau în titulatura lor, li-se conveniau anumite jerte și adorațiuni asemenea zeilor, cari era dator să li-o dea necondiționat fiecare supus.

Călcarea acestui obligament de căpetenie față de Capul statului se considera de

FOIȚA.

Constantinopol.

Roma, pe timpul lui Constantin cel Mare, încetase de a mai fi în toate privințele centru cultural și de putere a imperiului roman, după cum fusese pe timpul lui August. Imperiul mai crescuse, provinciile își aveau și ele centrele lor de gravitațiune, cari în multe privințe, dacă nu întreceau, cel puțin rivalizau cu Roma. Guvernarea și apărarea imperiului din Roma nu mai putea să corăspundă așteptărilor. Din cauza aceasta împărații din urmă nu mai reflectau la Roma, ci își alegeau de reședință diferite orașe din provincii, pe unde se află concentrată miliția și de unde se puteau apăra mai ușor confiniile.

Astfel și Constantin Marele, încă dela începutul domniei, își alege de viitoare capitală a imperiului și de reședință cetatea Bizanț dela strămoșea Bosforului.

Byzantion a fost cetate veche grecească, întemeiată pe la an. 658 înainte de Hristos. Prin poziția sa de tot frumoasă și favorabilă comerțului și comunicațiunii, a ajuns în curând un punct comercial însemnat și înfloritor.

Așezat într'un loc pitoresc, pe malurile

line ale Strâmtoării dintre Europa și Asia, ce leagă Marea Marmoră cu Marea Neagră, cu o climă sănătoasă și plăcută, de unde apele mărilor ofer drum ușor de comunicațiune, spre toate părțile imperiului, nu putea să rămână nebăgat în seamă de Constantin.

Cât timp antecesorii săi își căutau reședințe prin orașe mai ferite, ca Nicomedia, Sirmiu, Milano, Ravenna, York și altele mai depărtate. — Constantin ridică Bizanțul de capitală, dându-i numirea de „Roma nouă“ sau „Constantinopol“.

Orașul era în centrul imperiului și de aci se puteau apăra mai ușor granițele, mai ales linia Dunării și confiniile din Ost.

Capitala cea nouă era încunjurată de țări împopulate, în mare parte cu creștini, ca Asia mică, Tracia, Macedonia, Grecia, și erau într'o stare materială înfloritoare.

Deci a restaurat temeinic orașul, a ridicat clădiri pompoase, biserici, apaducte, l-a încins cu ziduri și întărituri puternice, apoi și-a strămutat reședința din Roma aci, la an. 330. —

Urmașii săi au continuat să-l înzestreze și îmbogățească mai departe, încât peste puțin a devenit oraș mare și înfloritor.

Împăratul Teodosiu cel Mare la moartea sa (395) împărțind imperiul între cei doi fii ai săi Arcadiu și Onoriu, Constantinopolul a rămas capitala imperiului roman de Ost și a avut un rol hotărîtor în cultura și civilizațiunea Europei.

Imperiul roman din Vest, cu capitala Roma, n'a putut da piept cu dese invasiuni ale popoarelor barbare din Nord și a căzut încurând (475), pe când imperiul din ost s'a intrămat la o viață nouă, ca imperiu grecesc.

De el s'au frânt valurile potopului europitor din nord. Împărații bizantini întăriți prin credința creștină și prin usul autocratic de guvernare obișnuit de mii de ani în Rasărit, au străbătut prin întunerecul evului mediu. Au introdus așezăminte nouă în stat, cari au servit de model popoarelor și statelor, ce au reinviat pe ruinele imperiului apus din vestul Europei.

Constantinopolul a fost locul de scăpare și apărătorul cel mai puternic al artelor și științelor, alungate de popoarele din apus.

Și cu drept cuvânt se poate zice, că el a conservat și răspândit veacuri de arândul razele de lumină în întunerecul lung al evului mediu transmițând popoarelor nouă moștenirea hărăzită dela Antichitate.

Colecțiunile de drept ale împăratului Iustinian, ceremonialul și eticheta curții domnitoare din Constantinopol, instituțiile de stat și bisericesti au fost acceptate și urmate ca model de cătră popoare. Până și emblema imperiului, aquila, încă a trecut ca moștenire la statele mai nouă.

În cursul vremilor Constantinopolul pe lângă multele zile frumoase ce a avut, a

crima „lesae Majestatis“ și de o tradare de patrie, care se pedepsea cu moarte.

Creștinii la rândul lor, din principiu nu puteau să iee parte activă la cultul religios păgân, nu puteau să se închine idoli or, nici să le aducă jertfe de sânge. Credința lor creștină nu-i lăsa să îndeplinească actele aceste, care era de fapt îndreptată împotriva cultului absurd al idolilor și în contra uzului barbar de a adora prin jertfe încruntate de sânge.

De altă parte, deregătorii păgâni și împărații prin rezistența aceasta a creștinilor vedeau călcate drepturile majestatică și vaza împăraților. Drept aceea se considerau de inimi conspirați ai patriei și de revoluționari secreți, cari tind în ascuns să nimicească credința străbună alcătuitoare de stat, să răstoarne zeii patriei și să straoarme întreagă ordinea socială și de stat a imperiului.

În chipul acesta, ni-se pare de înțeles, după concepția păgână, perzeuțiile crunte și nesfârșite, ce au fost îndreptate împotriva creștinilor până la venirea lui Constantin cel Mare.

Ultimii împărați.

Din învălmășala luptelor dintre pretenției păgâni de tron dela capetul veacului al treilea a reușit, ca împărat mai de frunte în imperiul roman, *Dioclețian*, fiu de libertin, născut în satul Dioclean din Dalmația. Om înzestrat cu multe însușiri frumoase trupesti și sufletești. Viteaz în războaie și mare bărbat de stat, cuminte și cumpătat în lucrările sale, iar în ale credinței un sprijinitor fanatic al păgânismului.

El și-a pus în gând să restaureze imperiul roman din temelii. Să aducă în rând stările dărăpanate ale administrației civile și militare, să silească pe supușii creștini a-și

părăsi credința și a urma păgânismul, sperând că, în chipul acesta, statul se va mântui de prăbușirea, ce-l amenința.

Deci, ca să poată îngriji mai bine treburile imperiului, a introdus un sistem nou de guvernare. A înlăturat formele de guvernament republican de până aci și-a introdus despotismul. A organizat din nou armata și a separat administrația civilă de cea militară.

(Dioclețian 284—305.)

Imperiul l-a împărțit în patru părți mari, cu câte un împărat în fruntea fiecăreia.

Pentru sine a ținut Asia și Egiptul, cu capitala în Nicomedia. Lui Maximian, supranumit *Herculus* i-a dat Italia și Africa cu reședința în Milano. Ambii cu titlul de „Augusti“.

De împărați ajutori cu titlul de „Cesar“ a pus peste țările dela Dunăre și provinciile din peninsula Balcanică pe *Galeriu*, cu reședința în Sirmiu; iară peste Gallia,

Sub stăpânirea turcilor s'a vestejit și stins orice cultură creștină.

Cultura pământului, comerțul și industria au dispărut. Din țările odată înfloritoare în vechime, sub mâna turcilor s'au făcut locuri de pășune și pustiu...

Constantinopolul de azi are la un milion locuitori, în majoritate turci, greci, și armeni, apoi europeni de diferite națiuni.

Partea veche a orașului, între Marea de Marmură și sinul numit cornul de Aur, e locuit de turci. Aci se află clădirile cele mai de frunte: Seraiul (locuința Sultanului), Sf. Sofia șci., dar totodată partea aceasta a orașului e și mai puțin îngrijită. Căsuțe de lemn, ulițe strâmbe și strâmte, murdare se învrăstesc cu palate frumoase și zidiri monumentale.

Mai îngrijită e partea dincolo de cornul de Aur, suburbiile Pera și Galata. Aci locuiesc în mare parte creștinii. Aci este portul, comerțul, reprezentanța puterilor și într-un cuvânt, nervul de viață al Constantinopolului.

Chestia viitorului orașului acestuia e tocmai actuală după războiul balcanic, care i-a redus pe turci aproape numai la limba de pământ, pe care stă orașul. Este Iustitie în istorie! Cum au făcut ei cu Bizantinii, așa o pătesc și ei. Veriga de fer se strânge mereu în jurul lor și ziua sugrumării se apropie.

Britania și Spania a pus pe *Constantiu Clor*, cu capitala *Eboracum* (astăzi *York*, în Anglia).

După 20 ani *Augustii* aveau să renunțe la domnie și să le urmeze *Cesarii*, cari la rândul lor aveau să-și denumească fiecare alt *Cesar*. În chipul acesta spera că va fi regulată și succesiunea de tron, prin care se va pune capet necurmatelor aspirații la tron și a revoaltelor militare.

Iară ca să asigure imperiul și împotriva primejdiei creștinilor, cari se înmușseră binișor în toate provinciile și ocupau funcții în toți ramii vieții de stat au publicat ambii *Augusti* la an. 303 un ordin sever de persecuție împotriva lor.

Au dispus să li-se oprească adunările, adecă cercetarea serviciului divin, să li-se dărime bisericile, să li-se ardă cărțile și scrierile. Oficialii creștini să fie scoși din oficii și lipsiți de drepturile civili, iară averile să li-se confişte. Toți să fie siliți a jertfi zeilor statului. Renitenții să fie pedepsiți cu moarte. În urma acestora s'a pornit în întreg imperiul executarea ordinului. — Împotrivirea naturală ce a urmat din partea creștinilor a provocat o goană înverșunată, torturi, cruzimi și vărsări de sânge ne mai pomenite, asemenea numai celor din timpul lui *Nero*.

Legiuni întregi de ostași au fost măcelărite și sângele a curs potop zece ani întregi (303—313) pretotindenea, pe întinsul imperiului roman.

În fine *Dioclețian* scârbit de sânge și obosit de stăpânire, a renunțat la domnie de bunăvoie și a silit și pe *Maximian* să abziecă (1 Maiu 305), urmând în locul lor: *Galeriu* în Nicomedia și *Constantiu Clor* în Anglia.

Galeriu și-a luat de ajutor, ca *Cesari*, pe *Sever* în Sirmiu și pe *Maximin Daja* în Siria; iară *Constantiu Clor* pe fiul său *Constantin*, lângă sine și pe *Maxentiu* în Roma.

Lui *Maximian* încă i-a părut rău că a abdicat și s'a grăbit a se uni cu *Maxentiu*, ca să răstoarne pe careva dintre guvernanți. Împreună au bătut pe *Sever* și l-au ucis în *Ravena* (307).

Constantiu Clor murind (25 Iuliu 306) în urma unei campanii împotriva *Scotilor*, i-a luat locul *Constantin*.

Acești din urmă ambii au arătat creștinilor multă bunăvoință și li-au știut ușura mult greul suferințelor, provenite din ordinul de persecuțiune al lui *Dioclețian*. În chipul acesta au cucerit inimile ostașilor și captivat mulțimea creștinilor.

Ceialalți însă și mai ales *Galeriu* și *Maximin Daja* au perseverat în ură și fanaticism față de creștini. Iară *Maxentiu*, mai devenise urgisit și nesuferit și prin jaful, cruzimile și viața lascivă, ce ducea în Roma.

În curând s'a certat cu *Maximian*, în cât acesta a fost silit să fugă dinaintea lui în Gallia. Aci vrând să răstoarne și ucidă pe *Constantin*, a fost omorât (310). —

Galeriu după moartea lui *Sever* și-a luat de ajutor pe *Liciniu*. Acesta râvnind să ajungă singur domnitor în Orient, a început îndată după moartea lui *Galeriu* (Maiu 311) război împotriva lui *Maximin Daja*, carele s'a sfârșit cu învingerea și uciderea lui *Maximin*.

îndurat și multe zile grele de războaie, asedieri în multe rânduri și ocupațiuni inimice. Dintre aceste din urmă, mai grele au fost două. —

În an. 1204 (12 April) a fost ocupat Constantinopolul de cruciați (Latini) venețiani, lombarzi, franci și belgi, cari l-au jăfuit și stors de tot ce a avut mai bun. Stăpânirea lor a ținut până în 25 Iuliu 1261. La an. 1354 însă s'a ivit pe țărmurii frumoși ai Bosporului o nouă primejdie. Cea mai mare pentru Constantinopol și tot odată și pentru creștini: Turcii. Ei au trecut strâmtoarea Dardanelelor la Gallipoli și au ajuns pe pământ european, s'au apropiat tot mai mult de inima imperiului, pânăce la 29 Maiu 1453 au ocupat Constantinopolul și au pus capet imperiului glorios de 12 veacuri. —

Cel din urmă împărat grecesc *Constantin XI. Paleologul* a murit vitejește apărând cetatea. Turcii intrând în capitală au făcut un măcel cumplit. Aproape întreagă populațiunea a fost ucisă; restul a fost târât în robie. Fanatica ostire a turcilor a jăfuit, ars și pustiit în mod ne mai pomenit, după cum numai barbarismul lor știe să o facă. Cele mai frumoase monumente de arte și științe au fost nimicite. Oamenii erudiți, ce au mai rămas, s'au refugiat în apus, cu deosebire în Italia.

Cu ei s'au dus și artele și științele, ce s'au mai putut mântui.

Constantin cel Mare.

Acum mai remase trei împărați rivali: Constantin, Maxențiu și Liciniu. Aceștia ar fi putut încăpea în imperiul cel mare, dar ambiția și rapacitatea lui Maxențiu nu cunoștea margini.

Sub pretextul de a răzbuna moartea tatălui său Maximian, a început război împotriva lui Constantin și a trimis oștiri în contra lui.

Dar Constantin n'a așteptat ca armatele lui Maxențiu să ajungă în Gallia, ci la prevenit.

A venit însuși în Italia și în două lupte mari reportate asupra comandanților lui Maxențiu, lângă Turin și lângă Verona, le-a zdrobit.

Invingerea Crucii.

După luptele aceste, Constantin s'a îndreptat cu toată puterea ostirii sale asupra Romei.

Maxențiu i-a eșit înainte cale de 17 km. din sus de Roma, unde câmpia Romei se îngustă formând un fel de stâmtoare numită „Saxa Rubra“, astăzi Prima Porta.

Lupta a fost fatală, pentru Maxențiu, cu toate că ostirea lui era mai numeroasă decât alui Constantin. Aceasta a avut avantajul de a fi ocupat poziții mai bune, de a fi dispus de o cavalerie aleasă și de a fi știut să animeze spiritul războinic al ostașilor prin nouă insignii de războiu (numite labarum), cu semnul sf. Crucii, căci ostașii săi erau în mare parte creștini. La vederea sf. Crucii, ostirea creștină în însuflețirea sa nespuse s'a luptat cu vitejia fără seamăn, a frânt șirurile dușmane și-a alungat pe Maxențiu.

La 3 km. din sus de Roma având să treacă riul Tiber și armata, ne încăpând pe punțile mici, Pons. Milvius (astăzi Ponte Molle) improvizate pe plute, a fost ajunsă și surprinsă de călărimea lui Constantin și parte mare înecată în riu, dimpreună cu împăratul Maxențiu, la 27 Octombrie 312.

Senatul roman de bucurie, că a scăpat de tiranul Maxențiu, în amintirea acestei învingeri și în onoarea lui Constantin a ridicat în Roma „arcul de triumf“, ce există până astăzi și este cel mai bine conservat între cele patru Arcuri triumfale de pe vechea „Via Sacra“, tocmai în apropierea Coloseului.

Deci lupta aceasta datorește semnului sfinte Crucii și a fost câștigată cu însuflețirea și sângele creștinilor.

Ea înseamnă înfrângerea stăpânirii păgâne și ivirea zorilor libertății creștinești. Dar și pentru istoria profană încă formează un punct epocal învingerea aceasta, prin care se începe o nouă eră în imperiul roman.

Amintirea acestei lupte glorioase s'a păstrat posterității în renumitele Stanze ale lui Raphael din Muzeul Vatican.

Un apartament spațios întreg, *Sala di Constantino* ne înfățișează în colori vii lupta strălucită, prin care a reportat creștinismul învingere asupra păgânismului.

Peretele din stânga intrării ne înfățișează legenda *Arătării pe cer* a sfinte Crucii, ce a văzut-o împăratul Constantin la începutul războiului cu Maxențiu.

Dea dreapta este *Botezul* lui Constantin conferit lui de papa Silvestru I-ii la an.

319. Între ferestri se reprezintă actul, când Marele Constantin în vechea catedrală a Sf. Petru, străpune în mâinile papei Silvestru I. Urbea eternă Roma (Patrimonium Petri).

Iară în fund pe peretele cel mai mare, dealungul, se află lupta memorabilă alui Constantin dela „Pons. Milvius“, cum dă navală triumfător asupra ostirii lui Maxențiu. Apărarea desperată a ostirii și eforturile lui Maxențiu de-a trece călare riul înnotând cum e cuprins de valurile Tibrului și se înecă — sunt înfățișate în toată splendoarea.

Labarum.

În urma viziunii ce i-s'a arătat pe cer Marelui Constantin în luptele sale cu Maxențiu, în forma unei Crucii, cu inscripția „*ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΧΑ*“ adică: „în aceasta învinge“, s'a hotărât a se supune poruncei dumnezeiești.

A dispus deci ca, pre lângă insigniile obișnuite ale ostirii să se mai facă și alte steaguri nouă, cari să fie purtate în fruntea cetelor, cum și scuturile ostașilor să fie împodobite cu cruce.

Steagurile cele nouă constau din câte o suliță, cu cruce în vârf și cu monogramul lui Hristos (litere grecești Λ și P împletite).

Sub cruce și sub monogram era fixată crucea o rudă orizontală de care atârna o țesătură de purpură, împodobită bogat cu crucea și cu stele făcute din aur și din petre prețioase.

Steagurile aceste, numite „labarum“ au fost purtate în fruntea ostirii Marelui Constantin în lupta sa decisivă cu Maxențiu dela Saxa Rubra și Pons Milvius.

Vederea steagurilor acestora a stârnit însuflețirea și entuziasmul ostașilor creștini prin cari s'a reportat învingerea aceea strălucită asupra împăratului Maxențiu și a ostirii sale păgâne.

Dela data aceasta au trecut probabil uzul steagurilor acelor și în biserica creștină și sau format *praporii* de astăzi, cari au tocmai construcția labaru-lui. Deci praporii sunt relicvi și amintire prețioasă a împăratului Constantin cel Mare.

Edictul dela Milano.

După înfrângerea lui Maxențiu și moartea lui în undele râului Tiber a rămas Constantin Marele August în Apus, iară în Răsărit *Licinius*. Acești doi împărați au convenit în primăvara anului 313 (13 Iunie) la Mediolanum (azi Milano) și între alte aghende ale imperiului au statorit și toleranța religioasă a bisericii creștine. Se interzice pe venitor orice prigonire a creștinilor, cei întemnițați se eliberează, averile confiscate se restituie, bisericile dărimate se restaurează, cultul religios se poate îndeplini în public, în toate orașele și comunele întinsului imperiu, și în fine creștinii sunt admiși în toate oficiile și deregătorile civile și militare ale imperiului.

Dispozițiile aceste ale edictului amintit s'au și efeptuit în mare parte și biserica creștină a început a se lăți și înflori. Dar bucuria bisericii tot n'a putut fi chiar deplină, căci în Orient ura păgână împotriva creștinismului tot mai ardea sub spuză.

Împăratul Liciniu încă s'a învrăjbit cu Constantin și a început să protejeze pe păgâni, din care pricină, în provinciile guver-

nate de Liciniu au erupt din nou prigonirile și vărsările de sânge. Războiul urmat însă între cei doi împărați, s'a sfârșit cu învingerea lui Liciniu la Adrianopol și moartea acestuia din urmă la Tesalonica, a pus capet vărsărilor de sânge și a restituit pacea bisericii. Iară Constantin rămânând singur Domnitor peste întreg imperiul, a putut să facă tot ce a aflat de bine pentru pacea și prosperarea bisericii creștine.

Încercările de mai târziu, ce s'au făcut prin împărații (Constantin II și Iulian Apostatul) ce au urmat după Constantin puțin impoartă. Ele n'au mai avut caracterul celor de până aci și au rămas fără nici un efect stricacios pentru biserica creștină.

Botezul și alte fapte vrednice ale lui Constantin.

După publicarea edictului de toleranță din Milano, împăratul Constantin a împărțit pe creștini de un favor și mai mare ca până aci.

(Constantin Cel Mare.)

I-a ajutat să-și ridice biserici, să întretină preoți, episcopi și școli, îngrijindu-se în multe privințe și de susținerea lor.

În Roma a dăruit pontifului roman grandiosul palat Lateran, care a servit papilor de reședință până la mutarea lor în Avignon (1305). Astăzi servește de Muzeu și Galerii, bogate în obiecte prețioase de artă și știință.

În legătură cu palatul Lateran a zidit și înzestrat frumos Basilica Constantiana, sau Aurea, pentru multele obiecte prețioase și bogății ce are. Ea este una dintre cele mai însemnate biserici ale pământului. Mama și Căpetenia tuturor bisericilor creștine. În aceasta s'au ținut Conciliile ecumnice Lateranense și alte sinoade romane din partea primă a evului mediu.

Intrinsa a primit Marele Constantin sacramentul botezului din mâinile papei Silvestru I. anul 319.

Locul botezului (Baptisteriul) unde s'a săvârșit actul, există până astăzi, se conservă ca un monument prețios și se cercetează cu multă osârdie de creștinii evlavioși.

Versiunea, că împăratul Constantin ar fi primit sf. Botez numai în ceasul morții sale, într'un sat de lângă Nicomedia, dela Eusebie episcopul bisericii acestui oraș, este greșită. Totul este o mistificare a ereticilor Ariani, și ar fi o blasfemie față de faptele și amintirea Sf. Constantin, dacă am putea să credem așa ceva. Mineiul nostru dimpreună cu toate cărțile liturgice ale bisericii Răsăritului, precum și cărțile misali ale apusenilor, „Liber pontificalis“ în carea se înseamnă faptele papilor, tradițiile și monumentele de pe timpul lui Constantin, sunt tot atâtea documente împotriva aserțiunii de mai sus. Este exchis, ca Marele Împărat, carele a convocat Conciliul dela Nicea, anume pentru stirpirea arianismului, să primească botezul tocmai dela un arian!

La intrarea în tinda cea spațioasă a bisericii din Lateran, spre stânga, se vede frumoasa statuă contimporană a Marelui Constantin, ca ctitor, pe care o reproducem aci în costumul împărătesc al vremilor de pe atunci.

În dreapta-i ridicată ține „labarum“, pe care timpul s'a ros iar în stânga și pe umer atârână toga de purpură obișnuită la împărați.

Afară de biserica aceasta a mai zidit alte multe biserici, în Roma, Constantinopol, Ierusalim, Antiochia și în alte părți.

Dar, pe lângă înălțarea de case vrednice Domnului, s'a îngrijit și de păstrarea credinței celei adevărate în biserica creștină. În scopul acesta a lăsat să se convoace la anul 325 primul

Conciliu ecumenic la Nicea.

La aceasta au fost de față 318 sfinți părinți și episcopi învățați din întreaga biserică creștină, din Apus și Răsărit.

Presidiul l-a avut delegatul pontificalui roman Silvestru (314—335), fiind de față și împăratul Constantin.

În conciliu sau discutat multe afaceri bisericesti, cari după situația cea nouă a bisericii, create sub domnia lui Constantin cel Mare, prin edictul dela Milano și dispozițiile de mai târziu, făcute în favorul creștinismului, trebuiau să fie normate și așezate spre folosul general al credincioșilor.

Între chestiunile cele mai arzătoare era pe primul plan erezia lui Arie, care se lățise în Orient și avea mulți apărători fervenți.

După discuții însemnate conciliul a osândit învățătura lui Arie și a primit dogma cumcă „Fiul este de o ființă cu Tatăl, prin carele toate s'au făcut“.

Apoi a revăzut și complectat Simbolul Apostolilor după trebuințele sufletesti și înțelegerea credincioșilor creștini.

Textul Simbolului redactat de Conciliul ecumenic din Nicea și augmentat mai în urmă cu 56 ani de Conciliul ecumenic din Constantinopol, cuprinde adevărurile fundamentale ale credinței creștine și este formula de Mărturisire a credinței, pe care e dator în conștiință, să-o profeseze cu orice o-

caziune și să-o rostească zilnic creștinul bun ce poartă în inimă frica lui Dumnezeu.

În urmă acestora Constantin cel Mare s'a inițiat mai mult în tainele credinței. S'a convins că învățăturile folositoare ale religiei creștine, pot să aducă mulțămirea supușilor, bunăstarea și întărirea statului.

Deci prin feliurite decrete și legi umanitare s'a nizuit în tot chipul, să verse spiritul creștin în așezemintele statului și să suprime datele barbare ale păgânismului.

La 319 a oprit jerfa privată pentru zeii de casă, la 324 jertfele deregătorilor și ispitirea zeilor în afacerile de stat (așanumita Divinatio); a oprit cultul imoral alui Venus și Bacus, templele acestora le-a închis ori dărîmat, chipurile idolilor le-a sfărîmat și averile acestora le-a confiscat.

În modul acesta cultul păgân s'a înpuținat mereu, iară cel creștin s'a lătit tot mai mult. Deodată cu aceste a emis Constantin un edict, prin carele creștinismul se declară de biserică și religie de stat.

Prin dispoziția aceasta biserica s'a făcut stăpână asupra orașelor, iară cultul idolilor a fost silit să se refugieze la țară și pe sate (pagus) de unde și-a căpătat și numirea de păgânism.

Imperiul în respect administrativ l'a reorganizat după principiile statorite de fostul împărat Dioclețian.

Pentru guvernarea mai ușoară a întinsului imperiu Constantin Marele și-a strămutat reședința dela Roma în orașul Bizanț, lângă Bospor (330). Orașul acesta l'a restaurat din temelii, l'a întărit. L'a împodobit cu clădiri și biserici pompoase ca Sf. Sofia, St. Irena scl., dându-i numele său de Constantinopol. A murit la 22 Maiu 337 lângă Nicomedia și a fost astrucat în biserica sfinților Apostoli din Constantinopol.

Sta Elenă.

S'a născut în Drepanon din Asia mică (lângă Nicomedia) pe la an. 247 din părinți creștini, de poziția socială mai inferioară.

Prin calitățile sale alese, trupești și sufletesti, a ajuns soție lui Constantin Clor, ostaș viteaz și din familie aleasă.

Cu acesta a trăit în căsnicie fericită până după-ce a ajuns acesta împărat. A avut din această căsătorie pe Constantin cel Mare, care s'a născut în Naisus (astăzi Nis în Serbia), la 28 Febr. 274 și căruia i-a luminat căile vieții ca un geniu bun.

Înălțarea soțului său la demnitatea de împărat pe lângă Maximian Herculus, a fost fatală pentru împărăteasa Elena, căci ea n'a fost din viță înaltă împărătească, și creștină fiind a fost rău văzută de împărații păgini Dioclețian și Maximian.

Soțul său Constantin Clor a fost silit de acestia să se despartă de Elena și să iee în căsătorie pe Teodora, fata vitregă alui Maximian.

De aci înainte Elena a trăit în rangul de împărăteasă pe lângă Constantin, luând parte activă la toate dispozițiile creștinești ale acestuia și ducând o viață evlavioasă și sfântă.

La dorința s'a a trimis-o Constantin Marele la Ierusalim, ca să cerceteze locurile sante. Aici a stat timp mai îndelungat și în decursul acesta a zidit Biserica Sfântul Mormânt pe locul unde a fost îngropat Mântuitorul.

Apoi în mod miraculos a descoperit lemnele Sfintei Cruci, pre care a fost răstignit Mântuitorul, cuiele și alte relicvii de pe vremea aceea, sante creștinilor.

O parte din ele le-a așezat la Sf. Mormânt, iar restul l'a adus la Roma și la Constantinopol.

În Roma, aproape de Basilica Laterană, zidită de Constantin a ridicat biserica Sfintei Cruci, azi numită „Sancta Croce în Gerusalemme“, căreia îi zic și „Basilica Eleniană“. Este până în ziua de azi una dintre cele 7 biserici mai însemnate ale Romei, la cari se fac pelerinajile obișnuit.

E de înțeles, că atât biserica aceasta, ca și celelalte de pe timpul lui Constantin, n'au putut să rămână tot în starea lor de atunci, ci au trebuit să fie restaurate după vremuri. Astfel s'a re'nouit și aceasta de mai multe ori.

Sub biserică se află *Capela sf. Elene* cu picturi și mozaicuri prețioase; apoi *Capela Reliquiilor* sante, la cari numai cu permisiune specială dela Papa pot să între pelerinii. Aici se conservă: un cuiu dela Răstignirea Mântuitorului, o părțică a Crucii de răstignire, o bucățică din cununa de spini, tăblița cu Inscricția Crucii și altele.

În altă parte se află „*Treptele sfinte*“ (Scala Sancta), adusă tot de Sf. Elena din Ierusalim la an. 325. Pe aceste le-a luat în virtutea puterii sale de mamă a împăratului, dela casa locuitorului, în carea a rezidat Pilat în Ierusalim pe timpul Mântuitorului. Treptele aceste le-a urcat Mântuitorul, în calea de suferințe, când a fost dus la Pilat ca să-l osândească. Din motivul acesta s'a introdus uzul și permisiunea de ale urca numai ingenuchi.

Tot Sf. Elena a mai ridicat și în Constantinopol o biserică frumoasă și a înzestrat-o cu multe moaște sante.

La stăruința ei a zidit împăratul Constantin vestită biserică a Sfintei Înțelepciuni (Hagia Sofia), care restaurată mai târziu prin împăratul Iustinian, există până în ziua de astăzi.

Restul vieții sale l-a petrecut Sf. Elena mai vărtos la Roma, în rugăciuni și fapte bune creștinești, ca o matronă vrednică și femeie sfântă, până la moartea sa întâmplată în 326, la vrăstă de 80 ani.

Remășițele pământești au fost transportate la Constantinopol și înmormântate în biserica Sfinților Apostoli.

Hagia Sofia.

Între multele clădiri monumentali din Constantinopol, de pe timpul lui Constantin, ne interesează mai de aproape Hagia Sofia, adică biserica *Înțelepciunii Divine*, sau așa zisa „sf. Sofie“, după turci „Aia Sofia“.

La 326 Constantin cel Mare a zidit pe locul cel mai înalt și mai de frunte al Constantinopolului, în colțul de pământ ce se întinde în mare, o Basilică pompoasă, închinată „Înțelepciunii dumnezeiești“, căreia a avut să-i mulțamească toate succesele sale din viață.

Biserica aceasta a fost în parte distrusă prin foc, cu prilejul revoaltei poporului din anul 404 împotriva împărătesei Eudoxia, pentru alungarea sf. Ioan Gură de aur din patriarhat.

Împăratul Teodosiu a restaurat-o în 415, dar la 532 când cu răscoala Nica, iscată împotriva împăratului Iustinian I. a ars din

nou. Acesta în semn de bucurie și mulțumită pentru scăparea de răscoală a restaurat-o cu cei mai mari măestri ai timpului său, făcându-o cu mult mai măreață și mai pompoasă ca până aci.

În anul 1204, când cruciații latini au ocupat Constantinopolul, dogele Veneției Enrico Dandolo a jefuit-o de cele mai scumpe și prețioase odore. Atunci a dus de aci și cei 4 armăsari de bronz, ce decorează până azi frontul Domului San Marco din Veneția. Iară la anul 1453 când au ocupat turcii Constantinopolul s'a prefăcut în jiamie turcească, înlocuind cu semilună sf. Cruce din virful ei. De atunci, aproape cinci sute de ani, servește de biserică turcească cea mai grandioasă și măiestroasă clădire creștină a Răsăritului.

Dar nu numai măreția ei este, ce ne impune și interesează. Mai e stilul zidirei, pictura, ornamentica, varietatea motivelor și splendoarea captivantă, în care ni-se înfățișează.

Interiorul ei grandios formează un pătrat de peste 70 m. în lung și lat, fără apside (cotituri), menite pentru altar și alte trebuințe.

În mijloc, asupra navei principale a bisericei, pe patru stâlpi colosali împreunați prin arcuri mari boltite, se înalță Cupola de 56 m. înaltă și 32 m. largă. De laturile acesteia se alipesc alte semi-cupole, cari acoper năile laterali. De-asupra acestora în catul al doilea de ambe părțile se află loc spațios pentru coruri și femei. Arcuiturile și boltiturile acestora sunt spriginite de peste 100 colonne de marmură prețioasă, cu capitoli și ornamentica bogată. Poditura și pereții până sus la boltitură sunt îmbrăcați în marmură strălucitoare. Cupola principală e întreagă în mozaic și luminată de 40 ferestri, cari toate revarsă o lumină feerică, ce te uimește și înalță.

Felul acesta de zidire pentru efectul său măiestros și impunător a fost luat ca model și imitat de întreaga biserică Răsăritului.

La ornamentica sunt de remarcat motivele specifice, obicinuite din antichitate în Orient și cari de aci au trecut în arhitectura diferitelor ținuturi.

De asemenea în pictura se releva pozoaba executării, fondul aurit, aureola sfinților, felul îmbrăcămintei sel. — ca un curent toate acele particularități specifice, ce le observăm în icoanele mai de seamă ale bisericilor noastre, în deosebire de cele de ritul bisericii apusene.

Esteriorul bisericii astăzi prezintă un Aglomerat de clădiri, din care se desfac 4 minarete înalte. Fiecare sultan după vremuri începând dela Mohamed II, a ținut să adaugă ceva clădire nouă la complexul acesta. Prin aceasta și-a pierdut aspectul frumos.

Notăm că, în biserică aceasta s'a săvârșit ultimul act dureros prin carele s'a pecetluit tragedia, ce s'a desfășurat cu ocuparea Constantinopolului de turci.

În ziua ultimă de asediare aci s'a refugiat elita capitalei în frunte cu preoțimea. S'a servit liturghie solemnă de patriarhul cu asistență numeroasă. Îmbrăcați în ornatele cele mai prețioase. s'au împărțășit cu sf. Cuminecătură. apoi s'a cântat Doxologia cea mare, după care au urmat doioasele cântări ale Prohodului cel mare, însoțit de jalea și plânsul general... căci era ultimul act al vieții lor.

Era pe la amiază, când aripile cele mari ale porții de bronz s'au deschis și cetele ucigașe ale cuceritorilor au năvălit asupra lor. Omor și sânge le-a fost partea. Ultima amintire legată de acest măreț monument creștin!

Soartea viitoare a Constantinopolului va schimba, nu peste mult, și menirea ei.

Când Sf. Cruce își va reocupa locul cuvenit în vârful ei, mărețul monument al Creștinismului va fi restituit menirei, ce i-a dat Marele Constantin.

Preoțimea catolică împotriva proiectului de cvincvenale.

Proiectul ministrului Iankovich, despre regularea cvincvenalelor preoțești, a stârnit mari nemulțumiri și la preoțimea romano-catolică. Proiectul stăruiește cvincvenale numai preoților în parohii și desconsideră cu totul pe ceilalți aplicați în alte funcțiuni bisericești. Anii petrecuți așadar ca profesor seminarial, în cancelariile metropolitane, ca oficiali diecezani sau într'alte slujbe cu grea răspundere și de multe ori cu îndoită muncă, sunt absolut nebăgați în seamă la calcularea cvincvenalelor. Singur cateheții pot conta după zece ani de muncă, la jumătatea cvincvenalului prim. Celoralalți li-se compută cvincvenalul numai din momentul, când își ocupă postul ca parohi sau administratori parohiali.

Împrejurarea aceasta a determinat preoțimea romano-catolică, ca să protesteze în contra dispozițiilor de natura aceasta, care degradează formal slujbele cele mai importante din dieceze.

Episcopie gr.cat. maghiară în America.

Bud Hir. e informat, că guvernul a căzut de acord cu Sfântul Scaun al Romei, asupra înființării unei episcopii pentru gr.-cat. ungari emigrați în America. Numitul ziar e informat, că în privința aceasta s'au făcut toate pregătirile și în curând va urma și numirea noului episcop în persoana profesorului seminarial din Ungvár Dr. Suba György.

Reviste.

Pacea din Balcani asigurată.

Vineri în 30 Maiu, au subscris delegații Turcilor și ai popoarelor balcanice, protocolul de pace la Londra. Cu aceasta Turcia europeană s'a redus la o palmă de loc, aproape numai la împrejurimile Constantinopolului și la Dardanele. Dela linia Enos-Midia spre vest tot teritoriul de vre-o o sută patruzeci de mii de kilometri pătrați l'a cedat aliaților. Pacea Europei e așadar din acest moment istoric, deocamdată, asigurată de resboiul de până aci. Cum vor împărți însă acest teritor între sine aliații, e o chestie, care va pre-ocupa încă opinia publică europeană.

Conflictul sârbo-bulgar. Astep-tările diplomatice cu privire la un modus vivendi între sârbi și bul-

gari pentru posesiunea Macedoniei încă nu s'au realizat. Aliații au stabilit la începutul războiului balcanic un plan provizor de împărțire a teritoriilor cucerite. Izbânzile armatelor lor au fost atât de surprinzătoare încât nu au visat, că vor ajunge la prăzi așa mari, și astfel au luat hotăriri vagi cu privire la unele teritorii, cari nu credeau să le cadă în posesiune lor cu ocaziunea aceasta. Cel mai principal teritor de natura aceasta este Macedonia, care însă în cursul războiului a fost cucerit de trupele sârbești. Sârbiei i-sa promis din partea aliaților țarm și port la marea Adriatică. Intervenția Austriei însă a silit să se retragă dela Adriatică. Împrejurarea aceasta conține acum pe Sârbi, ca în locul acestora să încorporeze Macedonia. Bulgarii pretind evacuarea Macedoniei pe baza contractului încheiat. Aceste două popoare sunt altfel pe cale a vorbi în tot momentul pe câmpul de războiu, dacă nu vor întreveni puterile. Se spune, că Sârbii au concentrat la Koprülü o sută patruzeci de mii, iar la Pirot o sută de mii de ostași. În Bulgaria guvernul mobilizează spre granițele vestice și războiul poate să erumpă în orice moment. În sud Bulgaria își concentrează trupele împotriva grecilor pentru Saloniki. Ciocniri de trupe între aceste două oștiri sunt, la ordinea zilei.

Protocolul dela Petersburg ratificat.

În ședința din 31 Maiu a Camerei române din București s'a ratificat protocolul reuniunii ambasadurilor din Petersburg, prin cari Silistra se cedează României. Ședința Camerei a fost foarte viitoareasă. Mai mulți deputați au votat în contra, iar deputații Arion și Giani și-au depus mandatele. La urmă camera a votat protocolul cu 112 în potrivă la 18.

Cazul Redl. Senzaționalul caz a colonelului Redl e azi atât de celebru, încât presa mondială se ocupă la loc de frunte cu acest eveniment fără păreche. E nemai pomnit, ca tocmai șeful secției încredințat cu supravegherea spionilor străini, să se lase cumpărat și se tradeze secretele cele mai ascunse ale armatei, mobilizări, planuri și dispoziții de războiu tănuite tuturor. Și tradarea s'a făcut ani de-arândul fără ca cineva să observe. Ziarele deduc din aceste

Imprejurări o concluzie cât se poate de nefavorabilă privitoare la întreaga organizare a armatei Austro-Ungare.

Redl, deși avea un salariu numai de 6000 cor. anual, cheltuia zeci de mii la an. Avea grajduri la cai și două automobile la dispoziție, iar prin localurile elegante de noapte era cunoscut ca un cavaler care se juca cu banii. S'a bucurat de o absolută încredere din partea superiorilor lui, încât nici prin minte nu li-a trecut ca acest ofițer desmierdat, încredințat cu cea mai discretă slujbă, să fie un trădător. Germania a observat în cursul conflictului balcanic însă, că în armata Austro-Ungară, se petrec lucruri ciudate. De câte ori în Germania se făceau pe baza unui plan comun cu Austro-Ungaria mobilizări secrete și concentrări nocturne de trupe, totdeauna afla, că Rusia a prevenit-o cu contra-concentrări. Au fost imediat susținuți câțiva ofițeri, între cari era și Redl. Cu ajutorul telegrafiei cifrate a fost prins în cursă și descoperit. Cazul a consternat și pe Majestatea sa împăratul. Aghiotantul regal Bolfras, primit în audiență la Majestatea Sa, i-a referat amănunte din acest unic caz de trădare, și Majestatea Sa adânc mâhnit a zis: „In cursul domniei mele e acesta evenimentul cel mai îngrozitor, ce sa putut petrece. E aproape de necrezut ca un ofițer, un colonel din statul major de care am legat și eu cele mai frumoase nădejdi, să fi putut face așa ceva“. Cazul, altcum, a avut deja și până acuma triste urmări, întru cât comandantul de trupe din Praga, Giesl, a dimisionat și se vorbește și de retragerea șefului statului major Konrad de Hötzenhof.

Diverse.

Din cauza sfintei sărbători de Joi nrul proxim va apărea Sâmbătă.

Rector al seminarului teologic din Lugoj a fost numit dl canonic Dr. Iacob Radu.

Congrua preotului. Ministrul de culte Iankovits a suprimat congrua preotului Mihail Ciordaș din Samosdob. Cauza e agitația împotriva statului maghiar.

Fișpanul comitatului Alba-inferioară — baron. Foile din Budapesta sunt informate, că dl Szász Iózsef, fișpanul comitatului Alba-inferioară va fi dîns în curând cu titlu de baron.

Memorii Constantiniane în Roma. În Roma, nu departe de coloseu, lângă *meta sudante*, este vestitul arc triumfal al lui Constantin cel mare, ridicat la porunca senatului, după învingerea dela *saxa rubra*. Este de notat că în inscripția de pe frontispiciu, la espresa dorință a senatorilor s'au gravat cuvintele: „INSTINCT DIVINITATIS“, cari fac aluzie la viziunea crucii ayută de marele împărat.

În mai multe biserici și muzee se conservă picturi din evul mediu atât de entusiast de figura lui Constantin. Dintre toate cea mai vestită este fără îndoială uriașa „*Lotta al ponte Molle*“ din galeria Vaticană în stăntele lui Rafael. Valurile frumoase ale Tibrului înroșit în sânge înghit pe biruitul Maxentiu căzut de pe cal sub greutatea loviturii lui Constantin, care Triumfător, cu coroana pe frunte, face loc stindardului crucii să păsească spre Roma. — În *san Pietro* statua sfintei Elena, strajă credincioasă a unei cruci pe marmură albă, stă martoră vremilor *novi de încătușare* ale bisericii care a fost slobozită din lanțuri de feciorul seu.

Cvincvenale fictive. Foile constatate azi aproape unanim, că proiectul lui Iankovits despre cvincvenalele preoților e un blamagiu pentru un ministru. Căci în definitiv cvincvenale numai se promet preoților, ca în § 5 să ia tot înapoi. Iată ce se spune în § 5: „Cvincvenalul ce compete pe baza acestei legi, împreună cu suma întregirii venitului prevăzut în art. XIII. din 1909 și XIV din 1898, nu poate fi mai mare, decât de trei ori suma aceluia venit curat, ce s'a statorit pe baza fasiunii preotului din punctul de vedere al legilor citate.“ Va se zică: Dacă în cutare parohie venitul congrual e statorit în suma de 200 cor. întregirea congruală dela stat e 1400 cor., dar de trei ori 200 cor. este numai 600 cor. prin urmare acesta nici nu capătă cvincvenal. Fasiunea congruală e bunaoară 400 întregirea 1200, de trei ori 400=1200. Nefind nici suma aceasta mai mare, ca congrua ce o capătă dela stat, nu are drept nici acesta la nimic. Fasiunea congruală e 500 — întregirea 1100 — de trei ori 500=1500, deci fiind venitul fasionat înmulțit cu trei mai mare decât congrua dela stat, acela va căpăta primul cvincvenal, dar numai acela. Are o parohie venit fasionat 1000 cor., capătă congrua 600 cor. de trei ori o mie sunt trei mii, prin urmare acesta capătă cvincvenalele toate.

În forma aceasta își poate face oricine calculul. Cvincvenale capătă cineva numai dacă venitul congrual al parohiei înmulțit cu trei e mai mare decât congrua cu cvincvenalul ei laolaltă. Congrua și cvincvenalele laolaltă să nu fie mai mare decât trei ori venitul congrual fasionat de parohia respectivă. Parochiile cu venit fasionat sub 400 cor. nu pot căpăta nici un cvincvenal; cu venit de 500 capătă un cvincvenal, cu 600 două cvincvenale de 800 până la 1600 toate.

Mai departe nu mergem. Constatăm numai, că parochiile noastre sunt 80 procente cu venite fasionate dela 400 cor. în jos, prin urmare aceste nu pot reflecta la nici un cvincvenal. Va se zică un proiect de cvincvenale, care nu dă aproape nimărui nimica dintre preoții noștri, căci cu venite congruale de 800 cor. puține vor fi dintre parochiile noastre.

Noi credem că un duh rău s'a folosit de ministru de culte, care desorientat și om

nou n'a știut ce-i pun în mâni și s'a de-pus astfel pe biroul Camerei un proiect necontrolat. Nu putem crede, ca un astfel de proiect să poată deveni lege, nici chiar la noi — în Ungaria.

Generalul Goltz în pensiu.

Generalul Goltz, despre care s'a vorbit atât de mult în legătură cu războiul balcanic și înfrângerea turcilor — se penzionaază. Goltz, a fost încredințat de Germania, ca să reorganizeze armata turcească, fiind unul dintre cei mai distinși ostași ai germanilor. Nu lui, cât mai mult desolării generale a imperiului turcesc e de a se atribui înfrângerea rușinoasă a turcilor. Foile franceze însă cu predilecție au tras concluziuni din aceasta în-prejurare în defavorul spiritului militar german, în comparație cu cel francez. Anume: Aliații și-au făcut educația în mare parte în școli franceze, iar echipamentul lor încă era francez.

Bande de hoții în munții

Bârsei. În munții din țara Bârsei s'a ivit deodată cu primăvara o bandă de hoți, cari terorizează și jefuie ținutul, ca odinioară banda celebrului haiduc din Oprea Cârțișoara — Budac. E vorba de o bandă bineorganizată de vre-o 12 inși, cari cu înfrunzirea codrului, au apucat plaiul și au început se jefuie ținutul aici și în România. În Sinaia au tăbărit în zilele acestea asupra casei unui arăndaș, pe care l'au bătut crunt și l'au jefuit. Luați la goană au dat focuri de revolver și și-au văzut de drum încoace peste graniță, unde au năvălit asupra castelului lui Károlyi din Buceciu. Veghetorul a alarmat oamenii din sate, a cerut ajutorul jandarmilor, cari au luat la goană pe tâlhari, pe cari i-au surprins în pădure. În lupta ce s'a încins între haiduci și jandarmi, un jandarm a fost ucis, iar celalt alungat. Au plecat noi patrulare împotriva bandiților, cari au doborât din nou trei jandarmi la pământ, răniindu-să grav. În urma acestor au plecat 120 jandarmi ajutați de 500 militari, ca să pună mâna pe hoți; înainte de ce a reținut vre-vremile lui Budac. De către România s'a postat miliție, ca tâlharii să nu poată trece granița.

Necrolog. M. O. confrate *Petru Birtu*, prot. em. și paroh gr.-cat. în Halmagiu dieceza Lugojului, după un morb scurt a murit în 18 Mai a. c. în etate de 77 ani și 49 ani de serviciu. Fie-i memoria binecuvântată!

— † Valer Ordace, concipist la direcțiunea financiară din Becicherecul-mare a repausat Duminecă în 1 Iunie la 5 ore d. a. în Blaj în anul 33-lea al etății sale. În-mormântarea osămintelor scumpului în Domnul adormit s'a făcut Marți în 3 Iunie a. c. la 2 ore d. a. în cimitirul comun din Blaj.

Odihnească în pace!

Posta Redacțiunii.

I. D. Ne miră mult tulburarea D-voastră. Corespondența din chestie e ținută în termeni calmi, fără nici un ascuț și discută chestii, cari merită toată atenția preoților noștri. A zis corespondentul nostru, că preoții să pregătească poporul, când se țin misiuni sacre, să fie cu considerare la diferite împrejurări, ca să poată lua cât mai mulți parte la acele, să comunice de cu vreme tinerea acelor preoților din jur etc. Dar pentru Dzeu ce poate fi în aceste supărător pentru Dvoastră? Sunt lucruri, cari dacă nu s'ar fi scris atunci, ar trebui să se scrie acum. Unirea ce rost ar avea, dacă nu s'ar discuta în coloanele ei neajunsuri și dorințe, cari interesează clerul ori pe credincioșii bisericii noastre? În interesul Dvoastră nu vă putem deci satisface cererea, căci chestii de ordin principiar discutate în foi sunt o necesitate și nu pot supăra pe nime.

Posta Administrațiunii.

Am primit și chităm abonamentul dela: *Sângeorgiul de Meseș* pe 1912 și din 1913 până în 1/5. *Szilágyssolymos* pe 1/11 1911—1/12 1912. *Gr. S. Șimleu* pe pătrarul al doilea din 1913. *Ciuguzel* (tr. Aiud) pe 1903—1/10 1906. *Láposbánya* pe 1912. *Chezier* pe 1908 și 1909. *Valeadâlji* pe 1910 și din 1911 până în 1/5. *Suciag* pe 1912, *Sând* pe 1908, 1909 și 1910 sem. 1-u. *Valasut* pe 1 Febr. 1895—1 Iunie 1898. *Armeni* pe 1901—1/5 1909. *Samostelek* pe 1913 sem. 1-u. *Doh* pe 1/11 1892—31/12 1896. *I. N. Oláhlápos* pe April—Iunie a. curent 2 cor. *Giulus* pe 1913. *A. C. Gherla* pe August 1912—August 1913. *Beld* pe 1913 sem. 1-u.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut: **Acatistul** și se vinde legătura simplă franco . . . 1 cor. 10 fil.

„ cu foi aurite în pânză 1 „ 60 „
 „ în piele bordo franco 6 „ 20 „
 „ în celuloid cu cruce franco 5 „ 20 „

Librăria Seminarială Blaj—Balázsfalva.

Propise de caligrafie pentru esamene — 100 bucăți cor. 1.30 — franco.

La Librăria sem. Blaj.

Se află de vânzare

Portretul Escelenției Sale **Dr. Y. Mihályi** arhiep. și metropolit de Alba-lulia și Făgăraș, — în mărime 32/48 cm. costă fco. — **1.10 cor.**
 Esecuție foarte frumoasă.

Se află de vânzare la **Librăria Seminarială.**

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I. Didactică pastorală f. 8° 408 pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica f. 8° 586 pag. 5.40 cor. Sunt indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela **Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj** cu prețul **9.50 cor.**

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

In Blaj—Balázsfalva

în colțul Rezidenției Mitropolitane pe 1 August anul curent e de vânzare cu bani gata o casă familiară la stradă, în stare bună cu grădină, eventual să dă în chirie pe mai mulți ani. Informațiuni mai pe larg dă

V. C. în Blaj (Sub Curte Nr. 1.)

38 (1—1)

Dionisiu Popp.

tâmplar în **Aiud**—Nagyenyed, Vizutca Nr. 3 execută prompt, iettin și artistic toată specia de lucrări de măsurit și strugărie, precum uși, ferești, mobile pentru casă, mobiliatură pentru școli și biserici, amvoane și iconostase.

Lucrările mele de bransă aceasta se pot vedea în biserica greco-catolică din Aiud.

(99) 18—26

MILIOANE folosesc în contra

TUSEI,

răgușelei, catarului, flegmei, tusei convulsive și măgărești

Caramellele pectorale

alui **Kaiser** cu „trei brazi“

6050 atestate dela medici și privați garantează pentru succesul sigur.

Bonboane excepțional bune și gustoase.

Pachete cu 20 fl. și cu 40 fleri; cutie cu 60 fleri se află la: **Carol Schieszl** farmacist Blaj. (34) 7—22

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1912 . . . K. 5,456,645.67
 Capitale asigurate pe viață achitate . . . „ 5,458,689.43
 Starca asigurărilor cu sfârșitul anului 1912 } foc „ 133.667,241.—
 } viață „ 11.740,710.—
 Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2.603,400.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(13) 36—?

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeștilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II, se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.